

Cztery swobody wspólnego rynku Unii Europejskiej

★ ★ Podstawa prawna

Rynek wewnętrzny Unii Europejskiej obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, na terenie którego zapewniony jest swobodny przepływ osób, towarów, usług i kapitału. Głównym celem, dla którego rozpoczęto prace nad utworzeniem Wspólnego Rynku, było obniżenie cen produkcji towarów i obrotu nimi, zwiększenie dostępności i konkurencyjności usług, umożliwienie swobodnego przemieszania się w obrębie Wspólnoty. Wszystkie te działania miały przyczynić się do podniesienia poziomu życia obywateli państw członkowskich.

Podstawę prawną do rozpoczęcia prac nad stworzeniem Wspólnego Rynku dało podpisanie 23 marca 1957 roku Traktatu Rzymskiego o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) przez sześć państw europejskich: Francję, Niemcy, Włochy, Belgię, Holandię i Luksemburg.

Utworzenie Wspólnego Rynku wymagało likwidacji różnego rodzaju barier, które mogłyby ograniczać swobodny przepływ towarów, usług, osób i kapitału. Były to bariery o charakterze administracyjnym, odnoszące się do ludzi i towarów, tj. kontrole graniczne – celne i paszportowe, które ograniczały swobodne przemieszczanie się między krajami Wspólnot, wpływały na wzrost cen towarów i usług. Kolejną grupę ograniczeń dotyczących swobodnego przepływu osób, towarów, usług i kapitału stanowiły odmienne przepisy techniczne. To znaczy zróżnicowanie przepisów prawnych, norm i certyfikatów, oznaczeń i standardów w poszczególnych dziedzinach życia, tj. w edukacji, opiece zdrowotnej, bezpieczeństwie produktów. Ostatnią grupę przeszkód dla istnienia Wspólnego Rynku stanowiły bariery fiskalne – zróżnicowane systemy podatków pośrednich w poszczególnych krajach utrudniające przepływ towarów.

★ ★ Swobodny przepływ towarów

Swobodny przepływ towarów oznacza, że na danym obszarze istnieje swoboda obrotu (eksportu i importu) towarami. Nie istnieją kontrole graniczne, ograniczenia ilościowe i jakościowe w przepływie towarów, a towar, który został wprowadzony legalnie na teren któregoś z państw członkowskich Wspólnot, może być sprzedawany na terytorium każdego innego państwa UE.

Ujednoczone zostały przepisy dotyczące importu towarów do Wspólnot.

Cztery swobody wspólnego rynku Unii Europejskiej

Utworzenie Wspólnego Rynku poprzedzone było długoletnim procesem znoszenia ograniczeń w handlu między krajami członkowskimi Wspólnot Europejskich. Pierwszym etapem było utworzenie unii celnej (zniesienie barier celnych i ograniczeń ilościowych, stosowanych na granicach w stosunku do towarów zagranicznych) między państwami Wspólnot i wprowadzenie wspólnej taryfy celnej w stosunku do towarów z państw spoza obszaru Wspólnot (tzw. państw trzecich).

Czas realizacji unii celnej, określony w Traktacie o EWG przewidziano na 12 lat. Faktycznie trwało to krócej – unia celna powstała już 1 lipca 1968 roku.

Po wprowadzeniu unii celnej pozostał problem kontroli granicznych. Kontrole na granicach między krajami członkowskimi Wspólnot były utrzymywane do połowy lat 90.

W połowie lat 80 rozpoczęto prace nad budową jednolitego rynku wewnętrznego poprzez eliminację barier fizycznych (np. kontrola dokumentów na granicach) i fiskalnych (harmonizację systemów podatków pośrednich). Podstawę prawną do utworzenia jednolitego rynku wewnętrznego stanowią dwa dokumenty: Jednolity Akt Europejski (1987) oraz Biała Księga Komisji Europejskiej w sprawie utworzenia Wspólnego Rynku (1985), w której zostały określone projekty poszczególnych dyrektyw, mających na celu doprowadzenie do zniesienia barier fiskalnych, technicznych oraz fizycznych w obrocie między państwami UE. Swobodny przepływ towarów funkcjonuje w Unii Europejskiej od 1 stycznia 1993 roku. W tym samym roku w krajach Unii zniesiono graniczne urzędy celne.

Dalszym etapem integracji gospodarczej państw UE było utworzenie Unii Gospodarczej i Walutowej i wprowadzenie wspólnej waluty euro z dniem 1 stycznia 2002 roku w dwunastu państwach Wspólnoty (Austria, Belgia, Holandia, Francja, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Luksemburg, Irlandia, Niemcy, Portugalia, Włochy).

★ ★ *Swobodny przepływ usług*

Usługi są to świadczenia najczęściej odpłatne, obejmujące działalność o charakterze przemysłowym i handlowym, działalność rzemieślniczą oraz wykonywanie wolnych zawodów. Do obszaru usług według klasyfikacji prawa wspólnotowego nie są zaliczane usługi transportowe (ze względu na swą specyfikę są one objęte odmienną regulacją w Traktacie – obszar polityki transportowej) oraz usługi bankowe i ubezpieczeniowe, które związane są z przepływem kapitału.

Cztery swobody wspólnego rynku Unii Europejskiej

Próbę stworzenia Wspólnego Rynku usług, na którym usługi mogłyby być swobodnie dostarczane z jednego kraju do odbiorców w innych krajach, podjęto w latach 80.

Swoboda przepływu usług oznacza możliwość zakładania przedsiębiorstw na terenie innego państwa członkowskiego i prowadzenia działalności gospodarczej na zasadach tzw. samozatrudnienia.

Wyróżnia się następujące rodzaje swobód dotyczące przepływu usług:

- aktywna swoboda świadczenia usług – usługodawca udaje się przejściowo do kraju usługobiorcy, a więc sam przekracza granicę w celu wykonania usługi w innym kraju członkowskim (np. instalacja aparatury);
- pasywna swoboda usług – odbiorca usługi udaje się do kraju usługodawcy, by tam przyjąć jego świadczenia (np. turyści, osoby korzystające z opieki medycznej);
- swoboda przepływu produktu usługi – usługodawca i usługobiorca przebywają w swoich krajach, a tylko produkt przekracza granice (np. nadawanie programów telewizyjnych lub radiowych).

Postęp w pracach nad stworzeniem solidnych podstaw prawnych dla swobody przepływu usług nie odbywał się tak szybko jak zakładano. Swobodny przepływ usług opiera się w dużej mierze na wzajemnym uznawaniu narodowych przepisów prawnych dotyczących tych kwestii.

★ ★ *Swobodny przepływ kapitału*

Zasada ta dotyczy samodzielnych transakcji finansowych, które nie mają bezpośrednich związków z przemieszczaniem się ludzi, towarów czy usług.

Swoboda ta oznacza możliwość transferu zysków z jednego kraju członkowskiego UE do drugiego oraz prawo inwestowania i nabywania wszelkich walorów rzeczowych i finansowych za granicą bez żadnych przeszkód. Oznacza też swobodę przepływu kapitału z tytułu likwidacji lub zmiany inwestycji i wszystkich zysków z tego wynikających, jak również przepływ kapitału o charakterze osobistym (np. spadek).

Obywatele Unii Europejskiej mają prawo do dokonywania wszelkich operacji bankowych i finansowych we wszystkich państwach członkowskich (np. prawo do posiadania konta osobistego w bankach państw UE, prawo zakupu i sprzedaży papierów wartościowych przedsiębiorstw całej UE).

Cztery swobody wspólnego rynku Unii Europejskiej

★ ★ *Swobodny przepływ osób*

Zgodnie z tą zasadą wszyscy obywatele Unii Europejskiej mają prawo do przemieszczania się bez konieczności posiadania wiz i zezwoleń, osiedlania się, podejmowania działalności gospodarczej i pracy w dowolnym kraju Wspólnoty.

Obywatele jednego państwa UE podejmujący pracę lub inną działalność ekonomiczną w innym państwie UE muszą być traktowani przez to państwo w taki sam sposób, w jaki to państwo traktuje swoich obywateli, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. W odniesieniu do pracowników zasada ta oznacza jednakowe traktowanie obywateli państw UE, m.in. w dostępie do pracy, w zakresie wynagrodzenia oraz innych warunków pracy. Zasadą swobody przepływu osób objęci są również członkowie rodzin osób migrujących. Realizacja swobody przepływu osób wymaga określonych gwarancji. Odnoszą się one do: 1. praw wyborczych, 2. dostępu do rynku pracy, 3. uznawania dyplomów i kwalifikacji zawodowych, 4. koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Istotną kwestię stanowi koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego, która zakłada równe traktowanie obywateli państw członkowskich UE w dostępie do świadczeń, wynikających z krajowych systemów zabezpieczenia społecznego (emerytury, zasiłki). Okresy ubezpieczenia dla pracownika, związane z obliczaniem wysokości świadczeń, we własnym kraju i w innych krajach UE są sumowane.

Swoboda przemieszczania się i pobytu nie ma jednak charakteru absolutnego. Każde z państw może w pewnych przypadkach nie zezwolić cudzoziemcowi na pobyt lub wydalić go ze swojego terytorium. Swobodne przemieszczanie się osób jest obwarowane wieloma przepisami prawnymi. Pobyt cudzoziemca w innym państwie członkowskim nie może być ciężarem dla państwa przyjmującego.

